

Putistin proti Ukrajině, rozsudek ze dne 21. 11. 2013

Stěžovatel: Putistin

Žalovaný stát: Ukrajina

Číslo stížnosti: 16882/03

Datum: 21.11.2013

Článek Úmluvy: čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: nezbytný v demokratické společnosti/přiměřenost/rovnováha mezi dotčenými zájmy, ochrana práv a svobod jiných, respektování rodinného života, respektování soukromého života, svoboda projevu/sdělovací prostředky

Český právní řád: Čl. 10, čl. 17 Listiny základních práv a svobod
§ 81 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 2

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel je synem Mikhaila Putistina, bývalého hráče fotbalového týmu Dynamo Kyjev, který se 9. srpna 1942 zúčastnil zápasu, jenž vstoupil do historie pod názvem „Death Match“ (utkání smrti). Proti sobě se utkali profesionální hráči Dynama Kyjev a tým německých pilotů Luftwaffe, vojáků a techniků. Německý celek prohrál 5:3, načež byli někteří ukrajinští hráči posláni do koncentračního tábora, kde byli čtyři z nich popraveni. V roce 2002 si Kyjev připomínal 60. výročí ode dne konání tohoto fotbalového zápasu a tématu se věnovaly sdělovací prostředky. Dne 2. dubna 2001 otiskly noviny Komsomolskaya Pravda článek s titulkem „Pravda o utkání smrti“, jehož autorkou byla novinářka uvedeného deníku. V článku se mimo jiné vyjádřila, že zmíněné události z roku 1942 by stály za zfilmování. Článek obsahoval rozhovor s panem A. S., budoucím režisérem a producentem později vzniknuvšího filmu, včetně fotografií ze zápasu z roku 1942 s uvedením jmen hráčů včetně jména stěžovatele, která však nebyla čitelná. V článku se objevil i výrok zmíněného producenta, který se vyjádřil tak, že pouze čtyři hráči byli popraveni a že ostatní hráči „kolaborovali s gestapem“. Jiná část článku uváděla seznam jmen hráčů, kteří byli popraveni s tím, že jméno otce stěžovatele bylo vynecháno. Stěžovatel poté zažaloval noviny a novinářku - autorku článku - s tím, že požadoval rektifikaci článku. Namítal, že z něj vyplývalo, že jeho otec spolupracoval s gestapem. Poukázal na materiály, ze kterých vyplývalo, že otec stěžovatele nepracoval pro nacisty a že byl umístěn v koncentračním táboře. Soud prvního stupně 25. prosince 2001 odmítnul žalobu s tím, že stěžovatel nebyl uveřejněním článku přímo dotčen, otec stěžovatele ani sám stěžovatel nebyli v textu článku výslovně zmíněni a článek také výslovně neuváděl, že by otec stěžovatele spolupracoval s gestapem. Rozsudek byl potvrzen odvolacím soudem 13. března 2002, dne 15. listopadu 2002 odmítnul opravný prostředek stěžovatele Nejvyšší soud (§ 7 - 14).

Dne 27. dubna 2000 nařídil soud deníku Dzerkalo Tyzhnia, aby upřesnil informaci, která byla vytištěna v říjnu 1999 o otci stěžovatele s uvedením skutečnosti, že pan Putistin byl mezi hráči předmětného zápasu a byl následně poslán do koncentračního tábora (§ 15).

Syn stěžovatele zažaloval také další deník Fakty i Komentari, kde se domáhal upřesnění informací vztahujících se k jeho otci a k předmětnému zápasu a náhrady újmy (§ 16 - 21).

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

1. K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy (řízení proti deníku Komsomolskaya Pravda)
2. - 28. Stěžovatel namítal, že národní soudy tím, že odmítly přikázat rektifikaci tvrzených difamačních informací zveřejněných o jeho otci v deníku Komsomolskaya Pravda, porušily právo na ochranu dobré pověsti stěžovatele a jeho rodiny.
3. Hodnocení soudu

(a) Obecné zásady

32. Soud připomíná, že pojem „soukromý život“ ve smyslu článku 8 Úmluvy má široký význam a zahrnuje, mezi jinými, prvky vztahující se k identitě osoby, např. jméno osoby (viz Burghartz proti Švýcarsku, č. 16213/90, rozsudek z 22. února 1994, § 24) a fyzickou a psychickou integritu osoby (viz Von Hannover proti Německu, č. 59320/00, 24. 6. 2004, § 50). Dále připomíná, že pověst osoby tvoří součást jeho nebo její osobní a psychologické integrity, a tak spadá pod rozsah jeho nebo jejího „osobního života“ (viz Pfeifer proti Rakousku, č. 12556/03, rozsudek z 15. listopadu 2007, § 35; A. proti Norsku, č. 28070/06, rozsudek z 9. dubna 2009, § 64; viz také Karakó proti Maďarsku, č. 39311/05, rozsudek z 28. dubna 2009, § 23, kde se uvádí, že „existuje jasný rozdíl mezi osobní integritou a pověstí“).
33. Otázka, zda újma způsobená na pověsti rodiny stěžovatele může být považována za zásah do práva na respektování soukromého života stěžovatele, byla sice vznesena ve věci Palade proti Rumunsku (č. 37441/05, rozsudek z 31. srpna 2012, § 25), ale nebyla postavena najisto. Soud souhlasí s vládou, že pověst zemřelého člena rodiny může za určitých okolností ovlivnit osobní život a identitu takové osoby, a tudíž spadat pod rozsah článku 8.
34. V případech obdobných projednávané věci není předmětem přezkumu jednání státu, nýbrž domnělý nedostatek ochrany poskytnuté národními soudy soukromému životu stěžovatele. Zatímco základním cílem článku 8 je ochrana jednotlivce před svévolným zásahem orgánů veřejné moci, článek 8 nestanovuje státům pouze povinnost zdržet se takových zásahů: vedle negativního závazku může zakládat i pozitivní závazky, které jsou vlastní účinné ochraně soukromého a rodinného života. Tyto závazky mohou zahrnovat přijetí opatření, která mají zajistit respektování soukromého života i ve sféře vztahů mezi jednotlivci. Hranice mezi pozitivním a negativním závazkem státu podle článku 8 nelze najít v jeho definici; nicméně použitelné principy jsou podobné. V obou dvou kontextech se musí vzít v úvahu spravedlivá rovnováha, která musí být mezi relevantními v úvahu připadajícími kolidujícími zájmy dosažena (von Hannover proti Německu (č. 2), č. 40660/08 a 60641/08, rozsudek ze 7. února 2012, § 98 a 99). Otázka, zda je žaloba podána osobou, jejíž pověst byla poškozena, nebo jejím dědicem, může být relevantní pro určení toho, zda byl zásah přiměřený (viz, v jiném kontextu, John Anthony Mizzi proti Maltě, č. 17320/10, rozsudek z 22. listopadu 2011, § 39).
35. Podaná stížnost vyžaduje přezkoumání spravedlivé rovnováhy, která musí být dosažena mezi právem stěžovatele na respektování soukromého života a právem deníku a novináře na svobodu projevu zaručenou článkem 10 Úmluvy.

(b) Použití obecných zásad na projednávaný případ

36. Nejprve Soud poznamenává, že předmětný novinový článek byl jedním ze série článků, které

na téma tzv. „utkání smrti“ vyšly v kyjevských denících. Události, které článek popisuje, vzbudily obecný zájem mezi ukrajinskými čtenáři novin. Článek se zejména týkal události, ke kterým došlo během druhé světové války, a historického dědictví slavného fotbalového klubu včetně fotbalového zápasu, v kterém hráli hráči Dynamo Kyjev. Tyto informace vzbudily zájem veřejnosti zejména ve vztahu k 60. výročí zápasu a přispěly k veřejné diskusi o věcech, které s ním souvisejí. Článek, který měl titul „Pravda o utkání smrti“, reprodukoval vyjádření režiséra filmu A.S. a producenta filmu D.K. o možném budoucím zpracování filmu, který měl být založen na historických událostech vztahujících se k tomuto zápasu. Obsahoval přímé citace z jejich rozhovoru, v kterém druhý jmenovaný sdělil svoje znalosti a osobní postoj k této historické události. Jméno stěžovatelova otce se objevilo na fotografii i z tohoto historického zápasu, která byla v článku otisknuta. Popisek fotografie byl však tak malý, že byl nečitelný (viz § 9).

37. Soud poznamenává, že stěžovatel namítá, že článek vážně poškodil „pověst jeho rodiny“, neboť se z jeho kontextu dalo dovodit, že jeho otec pracoval pro policii a kolaboval s gestapem. Nicméně Soud poznamenává, že Okresní soud v Kyjevě v rozhodnutí z 25. prosince 2001 uzavřel, že stěžovatel „nebyl osobou, která byla přímo dotčena uveřejněním“ (viz § 12). Soud s takovým závěrem souhlasí. Zatímco je tedy nařčení z toho, že určitá osoba kolabovala s gestapem, závažnou věcí, předmětný článek nařčení, že otec stěžovatele spolupracoval s gestapem, neuvádí. Je pravdou, že článek reprodukuje slova producenta filmu o tom, že se tým skládal pouze ze čtyř hráčů Dynamo a že ostatní, kteří „pracovali v policii, kolabovali s gestapem“. Nicméně ani slova producenta ani nic z článku se přímo netýká stěžovatelova otce. Aby čtenář interpretoval článek tak, že otec stěžovatele s gestapem spolupracoval, musel by nutně znát jméno stěžovatelova otce, které se objevilo na originální fotografii i ze zápasu. Je nicméně jasné, že jméno jeho otce nebylo z článku identifi kovatelné, protože jména, která byla pod fotografií otištěna v článku uvedena, byla nečitelná.
38. Soud souhlasí s tím, že stěžovatel byl článkem dotčen. Stalo se tak nicméně nepřímě v tom slova smyslu, že čtenář, který znal jméno otce stěžovatele uvedené na fotografii z roku 1942, z něj mohl vyvodit nepříznivé závěry o jeho otci. Účinek tak byl značně vzdálený.
39. Vnitrostátní soudy byly povinny přihlížet k právům deníku a novináře a měly zajistit rovnováhu těchto práv a práv stěžovatele. Soud poznamenává, že přestože článek neměl za cíl přímo přispět k historické debatě, představoval nicméně způsob účasti na kulturním životě Ukrajiny, když informoval veřejnost o plánovaném filmu založeném na historické události. Článek nebyl ani provokativní ani senzační. Bylo zapotřebí zvážit vzdálenost zásahu do práv stěžovatele podle článku 8 a právo na svobodu projevu deníku.
40. Za těchto okolností, když práva žalobce vyplývající z článku 8 byla dotčena pouze okrajově a nepřímě článkem, který reprodukoval vyjádření tvůrce navrhovaného historického filmu, se Soud domnívá, že vnitrostátní soudy při nalézání přiměřené rovnováhy mezi právy stěžovatele a právy deníku a novináře nepochybily.
41. S ohledem na výše uvedené je třeba konstatovat, že v projednávaném případě nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Prohlašuje stížnost podle článku 8 Úmluvy týkající se řízení proti deníku „Komsomolskaya Pravda“ za přijatelnou; v dalším prohlašuje stížnost za nepřijatelnou;
2. Rozhoduje, že nedošlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

(zpracoval Mgr. Aleš Pavel)